

El gos d'Atura, la millor ajuda!" EL PERRO DE PASTOR, LA MEJOR AYUDA!

El gos d'atura és el company incansable del pastor, alert, murri, atura el ramat, empalla l'ovella fugassera... establa moltes passes al seu amo! Generacions i generacions de pastors han anat seleccionant, durant segles, un tipus de gos concret: un gos útil i adaptat al seu entorn, de mida mitjana, de pel·l i llarg, amb doble espasa a les potes del darrere... consolidant així una raça de gos única i pròpia: el gos d'atura català.

El gos d'atura es el compañero incansable del pastor, atento, alerta, atiene el rebaño, persigue a la oveja fugassera... establece muchas passes a su dueño! Generaciones y generaciones de pastores han seleccionado durante siglos un tipo de perro concreto, un perro útil y adaptado a su entorno, de tamaño medio, de pelo largo, con doble espasa en las patas traseras... consolidando así una raza de perro única y propia: el gos d'atura català.

El Mastín, el gos del ramat EL MASTÍN, EL PERRO DEL REBAÑO

El mastín és el gos que defensa el ramat. Gros, corpulent, se sent com una ovel·la més i, per tant, defensa les ovel·les companyes com si fossin de la família. Al desaparèixer els llops, mantenir gossos tan grans va esdevenir una despesa innecessària. Ara, amb els gossos "asilvestrats", estan tornant a recuperar un lloc al ramat.

El mastín es el perro que defiende el rebaño. Grande, corpulento, se identifica como una oveja más y, por ello, defiende a sus compañeras como si fueran de su familia. Al desaparecer los lobos, mantener a estos perros tan grandes se consideró un gasto innecesario. Ahora, con los perros de los pastos silvestres, están volviendo a recuperar un sitio en el rebaño.

El Mastín, el gos del ramat
EL MASTÍN, EL PERRO DEL REBAÑO

Terra de pastors

MUSEU DEL PASTOR DE LLESSUI

El Museu del Pastor, situat al poble de Llessui, ens descobreix un dels oficis més antics i malauradament, cada cop més, en vies d'extinció: el de pastor.

Text: M. Conxa Montagud Fotos: Laurent Sansen

Al museu trobem una maqueta de la vall d'Àssua amb els orris, els corrals, les bordes, les pletius, les cabanes, les saleres, els triadors i els pobles de la zona.

Els qui vivim a ciutat no podem gaudir de la contemplació d'alguns oficis antics, àdhuc ancestrals, que malauradament poden acabar perdent-se: una d'aquestes feines és la de pastor d'ovelles, una tasca feixuga, vocacional quasi sempre, i que ha estat —i és encara— molt útil per a tothom. Per tot això, resulta particularment interessant la visita al Museu del Pastor, bastit al poble de Llessui, a la vall d'Àssua, comarca del Pallars Sobirà. El dit museu és situat en unes antigues escoles convenientment remodelades, i és gestionat pel Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici.

La vall d'Àssua, a cavall entre Sort i Rialp, és un indret de pastura intensiva i pràcticament tota gira al voltant del cycle vital de les ovelles. Així doncs, el museu, en realitat ecomuseu, ens explica de manera detallada i atractiva en què consisteix la vida del pastor d'ovelles. Només entrar a l'edifici, ens topem amb la figura d'un pastor amb vestimenta típica del Pallars que sembla donar-nos la benvinguda, alhora que ens mostra la diferència —tot i que l'essència de la feina és la mateixa— entre l'antiga vida pastoral i els avenços actuals. Aital contrast queda palès en dues motxilles, l'una molt vella de pell de corder que guarda un flabiol,

un ben esmolat ganivet i l'oli de ginebre per curar les possibles ferides dels animals; l'altra és moderna i de muntanyenc, i dintre hi veiem (com no podia ser d'altra manera) un mòbil, una petita ràdio, les claus del totterreny i àdhuc xeringues i penicil·lina per fer guariments.

L'exposició compta amb l'ajuda d'uns aclaridors audiovisuals, per mitjà dels quals podem veure i sentir com bull el món pastoral: els xiulets dels pastors, el belar de les ovelles, el lladruc dels gossos fidels que acompanyen el ramat i el dringar de les esquelles d'alguns dels animals... Així, dintre de l'edifici ens sentim transportats, en gran manera, a una època llunyana en la qual els homes havien de treballar únicament amb les seves mans i amb una sèrie d'estrís especialitzats però rudimentaris, i, alhora, podem adonar-nos de fins a quin punt la tècnica moderna els ha alleugerit en part la dura feina. Tot això ho podem contemplar, fins i tot ho podem tocar —amb el màxim respecte, és clar— a les diverses sales del museu.

Igualment en aquest espai podem assabentar-nos amb detall de com es desenvolupa el cycle vital dels ovins. A l'hivern, les ovelles —tal com diu el refrany— resten estabulades a l'ubla o corral a causa

del fred i la neu, i és l'època en què pareixen els corderos. En algun cas, l'ovella rebutja la seva cria i el pastor ha de fer de "mainadera" i ha d'obligar la mare que li doni de popar. Normalment se'n surt, però és curiosíssim saber que en casos extrems cal portar l'ovella i el corderet a un espai tancat i aviar-hi un gos o un gat: aleshores l'instint maternal fa que la mare protegeixi el petit i l'accepti. També a l'hivern es marquen les ovelles per diferenciar-les de les dels altres ramats. Abans es feia amb pega escalfada i actualment es fa amb pintura. Les diverses classes de marca es poden veure al museu.

A la primavera, el bestiar surt dels corrals, pastura durant el dia i a la nit dorm al ras, reclòs en pletes o tancats. I així, de passada, adoba els camps amb els seus fems. A l'estiu els ramats pugen a la muntanya i queden tres mesos a càrrec dels pastors, dia i nit. Un cop despopatats els corderos, les ovelles es poden munyir i s'elaboren formatges amb la seva llet. També és el moment de collar-les, és a dir, de tallar-los la llana arran de pell. La tardor és l'època de triar les ovelles, les unes per fer-les criar, les altres per romandre al ramat i, les més velles, per vendre-les. Atès que les pastures pirinenques són pobres en sals minerals, cal solucionar aquesta mancança amb sal, que els animals reben cada vuit dies. És el que s'anomena salear o assalar.

D'INTERÈS

Museu del Pastor

Escoles, s/n Llessui

Tel. 973 62 17 98

Horaris:

Estiu (de l'1 de juny al 31 de setembre)

De dilluns a diumenge: de 9 h a 13 h i de 15.30 h a 19 h

Hivern (de l'1 d'octubre al 31 de maig)

De dilluns a dissabte: de 9 h a 14 h i de 15.30 h a 18 h

Diumenge: de 9 h a 14 h

COM ARRIBAR-HI

A la foto superior, les antigues escoles de Llessui que ara acullen el Museu del Pastor. A l'esquerra, la sobirada, el rebost de l'hivern del pastor on emmagatzema la palla i l'herba seca.

“Primavera arribada, auvella xollada”, diuen els pastors. I és que saben que les ovelles s’han de xollar abans d’arribar les primeres calors.

Cal dir que la protagonista d’aquesta història ancestral és l’ovella xisqueta, de mida mitjana, fina, amb el cap petit i els ulls, les orelles i el morro envoltats de taques negres. És un animal fort i molt ben adaptat a les dures condicions climàtiques de la vall.

No podia faltar al Museu del Pastor la figura del seu millor amic, el gos. N’hi ha dues races especialitzades: el mastí, blanc, de mida gran, que defensava les ovelles dels llops. I si bé actualment no queden llops, alguns pastors han tornat a emprar el mastí per causa de la presència de gossos assilvestrats. L’altra raça és la del famós gos d’atura, de mida mitjana i pèl llarg; és un company fidel, intel·ligent i incansable, que no dubta a aturar el ramat i empaitar una ovella fugissera (tot un crack, vaja!).

Pugem ara a la segona planta del museu. Hi trobem peces cedides pels habitants de la vall, com ara esclops, sarrons, jaquetes i pantalons de vellut, polaines, navalles, botes de vi i esquelles de diverses mides (les més grosses serveixen per distingir els mascles cabrins castrats

o crestons, encarregats de guiar el ramat: són molt valents i, a l’hivern, trenquen la neu per obrir els camins).

I per arrodonir la visita, com que el museu és interactiu, el visitant pot participar en certes activitats de pasturatge com ara fer marques d’ovelles amb tampons de color negre o vermell, calçar-se esclops o carregar, si hom és prou decidit, bidons de llet a l’esquena. És a dir, hom pot sentir-se, ni que sigui una estona, una mica pastor.

Així doncs, podem gaudir d’una informació completíssima sobre el pasturatge d’ovelles, i paga la pena portar-hi a la mainada per a que conegui aquest digníssim ofici de manera còmoda i distreta, abans que la tècnica, a vegades tan deshumanitzadora, no l’engoleixi definitivament i per sempre més.

Els adults haurem de reconèixer que també ens resta molt per aprendre del complex món dels pastors d’ovelles i, de passada, podrem admirar la tasca d’aquests homes savis i incansables, alguns dels quals encara sobreviuen. ●

Tierra de pastores

El Museo del Pastor, construido en el pueblo de Llessui, en el Valle de Àssua, comarca del Pallars Sobirà, está situado en las antiguas escuelas, convenientemente remodeladas, y gestionado por el Parque Nacional de Aigüestortes y Estany de Sant Maurici. En este espacio se nos explica de manera detallada y atractiva en qué consiste la vida del pastor de ovejas. Nada más entrar en el edificio, nos encontramos con la figura de un pastor con vestimenta típica del Pallars que nos muestra la diferencia entre la antigua vida pastoril y los adelantos actuales. La exposición cuenta con la ayuda de unos clarificadores audiovisuales, mediante los cuales podemos ver y oír cómo hierve el mundo pastoril: los silbidos de los pastores, el balar de las ovejas, el ladrido de los perros que acompañan el rebaño y el tintinear de los cencerros de algunos de los animales...

Así, dentro del edificio nos sentimos transportados, en gran parte, a una época lejana en la que los hombres tenían que trabajar únicamente con sus manos y con una serie de herramientas especializadas pero rudimentarias, y, a la vez, podemos percatarnos de hasta qué punto la técnica moderna les ha aligerado en parte el duro trabajo. Igualmente en este espacio podemos enterarnos al dedillo de cómo se desarrolla el ciclo vital de los ovinos durante un año. Cabe decir que la protagonista de esta historia ancestral es la oveja *xisqueta*, de tamaño medio, de complexión fuerte y muy bien adaptada a las duras condiciones climáticas del valle. No podía faltar en el Museo del Pastor la figura de su mejor amigo, el perro, en concreto, el mastín y el perro pastor.

En la segunda planta del museo encontramos piezas cedidas por los habitantes del valle, como

zuecos, zurrones, chaquetas y pantalones de terciopelo, polainas, navajas, botas de vino y cencerros de diferentes medidas. Y para completar la visita, como el museo es interactivo, el visitante puede participar en ciertas actividades de pastoreo como hacer marcas de ovejas con tampones de color negro o rojo, calzarse zuecos o cargar bidones de leche a la espalda.

Así pues, podemos disfrutar de una información completísima sobre el pastoreo de ovejas, y merece la pena llevar a los niños para que conozcan este dignísimo oficio de manera cómoda y distraída, antes de que la técnica, a veces tan deshumanizadora, lo engulla definitivamente. Los adultos tendremos que reconocer que también nos queda mucho que aprender del complejo mundo de los pastores de ovejas y, de paso, podremos admirar la labor de estos hombres sabios e incansables. ●

Land of shepherds

The Shepherd's Museum, built in the village of Llessui in the valley of Assua, in the comarca of Pallars Sobirà, is located in the old school, conveniently renovated and managed by the National Park of Aigüestortes and Lake Sant Maurici. Here we can find a detailed and attractive explanation of what a shepherd's life consists of. Upon entering the building we encounter the figure of a shepherd dressed in the typical attire of Pallars, which shows us the difference between the pastoral life of the past and current advances. The exhibition has some audiovisual support, helping us to see and feel how the pastoral world revolves.

Furthermore we can also get details of an annual cycle in the life of a sheep. It should be mentioned that the protagonist of this ancestral story is the *xisqueta* sheep, of average size, strong complexion, and very well adapted to the harsh climatic conditions of the valley. Neither could the figure of the shepherd's best friend, the dog, be missing from the museum, more concretely the mastiff and the sheepdog.

On the second floor of the museum we find pieces like clogs, pouches, velvet jackets and trousers, gaiters, jack-knives, leather wine bottles and cowbells of different sizes. And to complete the visit, seeing that the museum is

interactive, the visitor can participate in certain shepherding activities such as making sheep brands with red or black cloths, wearing clogs on his feet or carrying milk jugs on his back. We can therefore enjoy a complete picture of the caring of sheep, and it is worth taking the children for them to get to know this very dignified occupation in a comfortable and fun way, before modern techniques, sometimes so dehumanising, engulf it completely. We adults will also have to acknowledge that we still have a lot to learn from the complex world of sheep herding and, in passing, we can admire the labour of these wise and tireless men. ●